

SLOVENSKÉ
KOMORNÉ
DIVADLO

PATRICK SÜSKIND

KONTRABAS

František Výrostko ml.

František Výrostko st.

Slovenské komorné divadlo Martin uvádza
v spolupráci s MDPOH Bratislava

PATRICK SŮSKIND

KONTRABAS

Preklad	Martin Porubjak
Dramaturgia	Róbert Mankovecký
Scéna a kostýmy	Jozef Ciller
Autori hudby	Elliott Carter, Miloslav Gajdoš, František Výrostko ml.
Réžia	Roman Polák

Osoby a obsadenie:
Kontrabasisti **František Výrostko st.**
a František Výrostko ml.

Premiéra (vo štvrtok) 6. novembra 2014 v Štúdiu SKD Martin
Prvá premiéra divadelnej sezóny 2014/2015
552. premiéra Slovenského komorného divadla

Scénu, stavbu, osvetlenie, zvuk, rekvizity, kostýmy a parochne pod vedením Karola Čičmanca, Petra Klauďnyho a Mariána Frkáňa realizovali: Mária Brachňáková, Zuzana Jankesová, Nina Malková, Soňa Mušáková, Anna Paulovičová, Juraj Bojnický, Jaroslav Daubner, Vladimír Kubis, Dušan Gabona, Miroslav Kopas, Daniel Kovalčík, Ján Kurhajec, Zdeněk Polášek, Matej Neradil, Matej Zachar, Peter Bartoš a Dalibor Pročka.

František Výrostko st.

František Výrostko ml.

František Výrostko st.

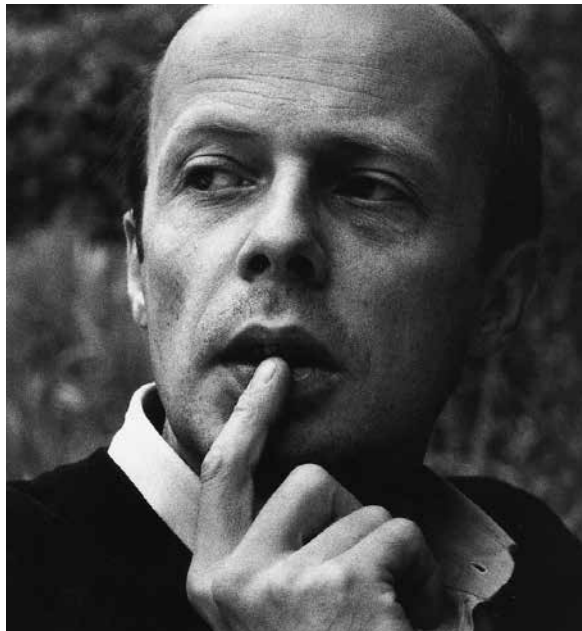

Patrick Süskind sa narodil 26. marca 1949 v nemeckom Ambachu ako syn novinára a príležitostného poviedkára Wilhelma Emanuela Süskinda. Matka bola učiteľkou telocviku. V jeho žilách koluje modrá krv veľmi slávnych nemeckých rodov. Süskindovými predkami boli nemecký teológ a reformátor zo šestnásteho storočia Johannes Brenz, či výnamný teológ, filozof a učenec storočia osemnásteho Johann Albrecht Bengl.

Počiatočnou umeleckou ambíciou Patricka Süskinda, presnejšie jeho rodičov, bola hudba. Vyštudoval hru na klavír na mníchovskom konzervatóriu. Kvôli problémom s rukami sa však hudbe serióznejšie venovať nemohol a svoje umelecké ambície nasmeroval iným smerom. Na rozdiel od svojho staršieho brata Martina, ktorý po vzore otca študoval žurnalistiku, Patrick sa v roku 1968 zapísal na štúdium histórie na univerzite v Mníchove. Neskôr študoval vo francúzskom Aix-en-Provence. Počas štúdií písal kratšie prózy. Po ukončení štúdiá vystriedal niekoľko profesií a bez väčšieho úspechu sa pokúšal písať.

Ako blesk z jasného neba zasvietil neznámy začínajúci dramatik po tom, čo v roku 1981 uviedol slávny mníchovský Kammerspielen jeho dramatickú prvotinu, monodrámu Kontrabas, ktorá počas štyroch rokov dosiahla rekordných 522 repríz. Podobný ohlas dosiahol tento text aj v iných európskych i zaoceánskych divadlách (na Slovensku uviedlo Kontrabas v roku 1988 štúdio L+S v hlavnej úlohe s Martinom Hubom, v réžii Martina Porubjaka a na repertoári vydržal neuveriteľných 14 divadelných sezón, v Martine sme uviedli túto Süskindovu monodrámu v roku 2000, v réžii Doda Gombára sa v hlavnej úlohe predstavil Martin Horňák).

V tejto efektnej hre o osamotenom hudobníkovi, ktorý vedie svoje monológy o milovanom a zároveň nenávidenom hudobnom nástroji vo zvukotesnej izbe, preukázal Süskind svoju schopnosť písať závažné texty veľmi komunikatívnym a atraktívnym spôsobom, ktorý môže zasiahnuť širokú divácku vrstvu. Rozprávanie zakomplexovaného, bezvýznamného umelca, ktorého nikto nepozná, hoci hrá na najväčšom a pritom v orchestri najnenápadnejšom hudobnom nástroji

vrcholí túžbou po veľkom čine, ktorým by sa preslávil a získal by ženu – Femme fatale, speváčku o ktorej už roky sníva. Dokázal by obrátiť pozornosť verejnosti na svoju osobu svojím škandálóznym činom. Na svoj čin však zrejme nikdy nebude mať dosť odvahy.

Rozpor medzi vysnívaným ideálom a šedivou skutočnosťou je síce napísaný humorne, ale kontrabasista sa evidentne pohybuje na tenkej hranici medzi psychickým zdravím a chorobou a nie je jasné, čoho všetkého by sa vo vypätej situácii mohol dopustiť. Práve preto sa mnohí analytici Süskindovho diela nazdávajú, že v Kontrabase zobrazil mimoriadne nebezpečný typ vnútorne nevyrovnaného jedinca.

Süskind skúšal šťastie aj v televízii a filme ako scenárista. V roku 1980 napísal dve epizódy k televíznemu filmu Úplne normálne šialenstvo (Der ganz normale Wahnsinn). S režisérom Helmutom Dietlom autorsky pripravili scená-

František Výrostko ml.

František Výrostko st.

re k televíznym filmom Monaco Franze (1984) a Kir Royal (1986). Výnamnejšie sa však tento tandem presadil až v roku 1997 hraným filmom Rossini. S priemerným ohlasom sa stretli aj ich dva nasledujúce O hľadani a nájení lásky (Vom Suchen und Finden der Liebe) z roku 2004 a film Constantin z roku 2005.

Svetový úspech Süskind dosiahol po tom, čo v roku 1985 vyšiel v Zurichu jeho román Parfum, Príbeh vraha (Das Parfum, Die Geschichte eines Mörders), ktorý bol v priebehu jedného roka preložený do viac ako dvadsiatich jazykov. Na parížskom knižnom veľtrhu ho vyhlásili za najlepší zahraničný román. V roku 1987 vyšiel aj v slovenčine v preklade Viery Juríčkovej. Spolu s Remarqueovým románom Na západe nič nové sa Süskindov Parfum stal najpredávanejším nemeckým románom minulého storočia. Preložený bol do 47 jazykov a celkovo sa predalo 15 miliónov výtlačkov tohto románu. Po obrovskom čitateľskom úspechu sa Parfum, Príbeh vraha dočkal svojej filmovej podoby, v americko-nemecko-španielsko-francúzskej produkcii ho nakrútil režisér Tom Tykwer v hlavných úlohách s Benom Whishawom a Dustinom Hoffmanom.

Na rozdiel od Kontrbasu Parfum nie je príbehom vnútorne nevyrovnaného jedinca, ale príbehom vraha, netvora vyrábajúceho nádherné parfumsy v predvečer francúzskej revolúcie. Süskindov hrdina Jean-Baptiste Grenouille je nielenže škaredý na vzhľad, ale je aj postihnutý neobyčajnou chorobou – nemá vlastnú vôňu, vlastný pach, ale má schopnosť intenzívne rozoznávať pachy a vône iných. A nielen rozoznávať, ale aj vytvárať. Grenouille však chce viac. Túži vytvoriť dokonalú vôňu, ktorej jedna kvapka dokáže zmiasť zmysly. Túžba po niečom nedosiahnuteľnom ho spája s hrdinom Kontrbasu. A tiež podobne ako v Kontrbase, tak i v Parfume Süskindovi nesmierne záleží na precíznosti na detaile – čitateľ sa dozvedá neuveriteľné podrobnosti o výrobe a podstate vóni, podobne ako sa divák Kontrbasu dozvedá o dejinách hudby, či technike hry na tento hudobný nástroj. V Parfume dosiahla autorova vitalita a rozprávačská väšeň svoj vrchol. Aj preto sa jeho kniha číta na jeden dú-

šok. V odborných kruhoch vyvolala literárny spor, ktorý prerástol v debatu všeobecnej povahy o postmodernizme vôbec a o tom, či a do akej miery je spolu s románom Umberta Ecce Meno ruže, práve Parfum jeho reprezentantom.

Nadšení Süskindovi čitatelia s napätím očakávali jeho ďalšiu knihu. Tá vyšla o dva roky neskôr a stala sa ďalším veľkým prekvapením už len preto, že sa od Parfumu poetikou i štýlom absolútne odlišovala. Novela Holub (Die Taube) je príbehom strážnika Jonathana Noela, ktorý žije presne naplánovaným životným spôsobom. Po strastiplnej minulosti sa izoluje od okolitého sveta. Všetky roky budované istoty sa mu však rozsypú po nečakanom stretnutí s jedným holubom.

Ďalšou Süskindovou knihou je Príbeh pána Letka (1991), v ktorej sa Süskind vracia do svojho detstva na nemecký vidiek v päťdesiatych rokoch minulého storočia. Rozprávač s detskou optikou spomína na kľúčové epizódy svojho detstva, porovnáva ťažké detstvo hrdinu s trápením pána Letka, dedinského podivína trpiaceho klaustrofóbiou. Detský hrdina, podobne ako pán Letko túži iba po tom, aby mu už „všetci konečne dali pokoj“. Nenávidí nudné a rodičmi vynútené hodiny klavíra, nenávidí obrovský starý bicykel. Süskindovi sa na malej ploche podarilo vytvoriť kombináciou osudov dvoch hrdinov silný príbeh. Novelu Príbeh pána Letka ilustroval Süskindov priateľ výtvarník a karikaturista Jean Jacquesa Sempé.

Väčšieho literárneho diela sme sa už od Patricka Süskinda nedočkali. Za posledných dvadsať rokov vydal iba dve kratšie prózy – Tri príbehy (Drei Geschichten), v roku 1995 a O láske a smrti (Über die Liebe und den Tod) v roku 2006. Süskind sa tiež zaoberal prekladateľskou prácou, v roku 2005 preložil z francúzštiny knihu svojho priateľa výtvarníka Jeana Jacquesa Sempého Tajomstvo autopredajcu (Das Geheimnis des Fahrradhändlers).

S manželkou a synom žije striedavo v Mníchove, Paríži a juhofrancúzskom Montolieu.

Róbert Mankovecký

Roman Polák

(30. 9. 1957)

Po absolvovaní Vysokej školy múzických umení v roku 1982 pôsobil v Činohre Štátneho divadla v Košiciach a od roku 1984 v Divadle SNP v Martine. Výsledky jeho práce v martinskom divadle ho zaradili medzi najvýznamnejších divadelných režisérov osemdesiatych rokov. Jeho réžie neboli vždy prijímané jednoznačne, vždy však rozvírili pokojnú hladinu a boli výzvou na polemické diskusie. Predstavenia Romana Poláka svojim významom presahovali rámec slovenského divadla.

Najúspešnejšie martinské inscenácie *Dotyky a spojenia* (pôvodný názov *Spor*, 1988) P. de Marivaux a Brechtov *Baal* (1989) reprezentovali česko-slovenské divadlo na medzinárodných festivaloch po celej Európe. Obidve predstavenia mali úspech na prehliadkach vo Wroclawi a Toruni v Poľsku, *Baal* bol udalosťou v Moskve, *Dotyky a spojenia* na BITEF v Belehrade a obidve predstavenia s ročným odstupom (1988 a 1989) nadchli divákov a odbornú kritiku v škótskom Edinburghu. Inscenácia *Dotyky a spojenia* dostala dokonca *The Guardian Critics' Choice*, čo je prestížne ocenenie kritikov denníka *The Guardian*.

V rokoch 1990 - 1996 nebol Roman Polák v trvalom angažmá. Z tohto obdobia je výrazná etapa spolupráce s národnými divadlami v Bratislave, Prahe a Brne. Od roku 1990 začala jeho spolupráca s Divadlom Astorka Korzo '90. Nezaobmedniteľné sú jeho inscenácie: dramatizácia Kafkovho *Procesu* (Polák - Porubjak, 1992) alebo *Ostrovského Les*. Spoločný projekt so Štúdiom L+S Rostandov *Cyrano z Bergeracu* z roku 1993 s M. Lasicom v titulnej úlohe, ktorý bol na repertoári 11 rokov.

V opere Štátneho divadla Košice inscenoval dve opery - Pucciniho operu *Tosca* a Mozartovho *Dona Giovanniho*. V Štátnej opere v Banskej Bystrici našťudoval roku 2008 Suchoňovu *Krútnavu* a v roku 2010 Cikkerovu operu *Coriolanus*. Inscenácia patrila medzi najúspešnejšie v divadelnej sezóne a bola kritikou nominovaná na divadelné DOSKY vo viacerých kategóriách.

O spoluprácu s Romanom Polákom prejavili záujem aj divadlá v zahraničí. V estónskom Talline pripravil Marivauxove Dotyky a spojenia (1989), v Chicagu Shakespearovho Macbetha (1992) a v Paríži v Théâtre Moliere to bol Puškinov Kamenný hosť alebo Don Juan (1999).

V roku 2007 bol ocenený Krištáľovým krídlom v kategórii divadlo a film. Minister kultúry udelil Romanovi Polákovi Cenu MK SR za rok 2010. Divadelné ocenenia sezóny DOSKY za najlepšiu inscenáciu získali jeho Gorkého Mešťaci a Ostrovského Les. Za réžiu má na konte štyri DOSKY: za Ostrovského Les, Čechovovho Ivanova, Tolstého Annu Kareninová a Molièrovho Mizantropa.

Neprehliadnuteľná je spolupráca Romana Poláka s televíziou. Koprodukčný maďarsko-slovenský videofilm Aminina pamiatka (R. Polák napísal taktiež scenár podľa maďarského prozaiika Fusta), Nové utrpenie Antona (scenár K. Horák - R. Polák). Obe filmy boli vybrané na festival do francúzskeho Remeša (1998 a 1999). Roku 2010 nakrútil videofilm Diabol podľa poviedky L. N. Tolstoja.

František Výrostko st.

(14. 5. 1954)

V roku 1976 absolvoval štúdium herectva na Divadelnej fakulte VŠMU v Bratislave. Po skončení školy nastúpil do Divadla SNP (dnešné Slovenské komorné divadlo) Martin. S jednoročnou prestávkou v rokoch 1992 - 1993 tu pôsobí dodnes ako herec a od roku 2007 aj ako riaditeľ.

Z množstva postáv, ktoré stvárnil v dielach slovenských, ale aj svetových dramatikov možno spomenúť Ferdinanda v Schillerovej hre Úklady a láska, Thyla v Gorinovom Thylovi Ullenspiegelovi, Mesrina v Marivauxových Dotykoch a spojeniach, Trufaldína v Goldoniho Sluhovi dvoch pánov, Lazara Podchaľuzina v Ostrovského Bankrote. Za postavu Tartuffa vo voľnom spracovaní rovnomennej hry Romanom Polákom uvádzanom v martinskom divadle pod názvom Striptíz Tartuffe dostal Výročnú Cenu Literárneho fondu. 4. 10. 2014 mu bolo udelené prestížne ocenenie Identifikačný kód Sloven-

ska. Medzi veľké ťažiskové potavy Františka Výrostka patrí tiež Muller v inscenácii hry Ursa Widmera Top Dogs, Bor-kin v Čechovovom Ivanovovi, Klinec v hre Viliama Klimáčka Staré lásky, Jack v inscenácii komédie Juana Carlosa Rubia Fajčenie je drina (Rollingova terapia). V súčasnom repertoári SKD Martin môžu diváci Františka Výrostka vidieť napríklad ako Ivana v slávnej komédii Yasminy Rézy Kumšt, developera Mazaníka v divadelnom sitcome Doda Gombára a Róberta Mankoveckého www.narodnycintorin.sk, Polónia v Shakespearovom Hamletovi, či Milonova v Ostrovskeho Lese.

Už štrnásť divadelných sezón je v repertoári martinského divadla inscenácia komédie Raya Cooneyho 1+1=3, v ktorej František Výrostko stvárňuje titulnú postavu Johna Browna. Ako herec spolupracoval s mnohými slovenskými divadlami. V roku 2006 - 2010 hosťoval v postave Antonia v Shakespearovom Kupcovi benátskom v produkcii Letných shakespearovských slávností v Bratislave. Spolupracoval tiež so Slovenským divadlom v kanadskom Toronte.

František Výrostko veľmi často pracuje v dabingových a rozhlasových štúdiách, stvárnil množstvo televíznych a filmových úloh. Zahral si napríklad vo filmoch Keď hviezdy boli červené, Tretí šarkan či Vták nociar.

František Výrostko ml.

(4. 10. 1980)

Hru na kontrabase študoval na Vysokej škole múzických umení v Bratislave pod vedením prof. Radoslava Šašinu. V roku 2006 strávil semester v triede prof. Frana Kakarigiho v španielskej Murcii. Absolvoval niekoľko medzinárodných interpretačných kurzov (prof. Klaus Trumpf, Miloslav Gajdoš, Uli Fusseneger)

Je členom Cappelly Istropolitany (SK). Spolupracuje s orchestrami Ostravská Banda (CZ), Klangforum (A), Quartsiluni ensemble (HU), Camerata variabile (CH), Symfonia Vienna (A), Quasars ensemble (SK). Ako komorný hráč koncertoval na mnohých významných pódioch napr: Lincoln center (NY), Carnegie Hall (NY), Parížske konzervatórium,

František Výrostko ml.

František Výrostko st.

Schleswig-Holstein music festival, Pražská jar, Janáčkov máj, Ostravské Dni novej hudby, Gaia-Vilnius, Peking, Paríž, Berlín, Martinique, Jakarta...

Sólovo sa predstavil s Ostravskou Bandou (CZ), Quart-siluni ensemblom (HU), Quasars ensemblom, Albrechtovým kvartetom a ako člen Quasars ensemblu so Slovenskou filharmóniou. Jeho hudobný záber je široký. Okrem štandardného repertoáru sa venuje súčasnej vážnej hudbe, jazzu a tangu. Je autorom hudby k niekoľkým divadelným predstaveniam. Po knižnom debute Navonok Introvert mu v roku 2014 vychádza próza Vo vlastnej sieti.

...

Uši majú zlozvyk ušíty na mieru. Rady počúvajú dookola to isté. Preto, keď im pustíme, alebo zahráme niečo nové - doposiaľ nepočuté, majú tendenciu brániť sa. Chránia sa spôsobom im vlastným. Zatvárajú sa, prípadne nechávajú hudbu vojsť jedným uchom dnu a druhým von. Jednoducho robia všetko preto, aby sa „nová hudba“ nedostala k poslucháčovi. Uši sú predpojaté. Netreba im veriť. Nedokážu zaujať objektívny postoj. A možno to nakoniec ani nie sú uši, kto sa bráni vypočuť si „novú hudbu“. Problém nie je taký povrchný. Neodstáva po stranách hlavy. Bude to skôr voľačo vo vnútri - v človeku, čo sa bojí pripustiť si k telu nové a nepoznané. Ľudstvo si vybudovalo hudobné návyky a z tých sa rokmi stali zlozvyky. Naučilo sa počúvať iba jedným, priamočiarym spôsobom.

Žijeme v druhom tisícročí. Je najvyšší čas otvoriť si uši až do srdca. Máme jedinečnú šancu vytvoriť si nové zlozvyky. Vlastné. Okolo nás znie veľa dobrej „novej hudby“, ktorá nám na to dáva jedinečnú príležitosť. Započúvajte sa zhlboka.

Fedó Výrostko

Autori hudby

Hudobná estetika v dvadsiatom storočí ukázala, že to, čo sa v starej hudbe mohlo javiť ako „umelecký problém“ kontrabas, môže byť v hudbe novej využité ako zaujímavý hudobný podnet v jeho prospech. Svedčí o tom množstvo sólových kompozícií od svetových skladateľov súčasnosti ako Elliott Carter, Franco Donatoni, Kaija Saariaho, György Kurtág, Brian Ferneyhough ai. Tí využili pri hľadaní novej zvukovej kvality doteraz skryté možnosti kontrabas.

Pri novom našťudovaní hry Kontrabas Patricia Süsskinda sme sa preto rozhodli vložiť do textu niekoľko hudobných ukážok, ktoré bežnému divákovi, ktorý sa neorientuje v novej či avantgardnej hudbe, odhalia skryté možnosti kontrabas.

Miloslav Gajdoš je kontrabasista a pedagóg žijúci v Kromněží. Úvodná skladba z jeho pera „Sólo in a“ je síce klasickou diatonálnou variáciou, no interpretujem ju v predstavení ako poctu človeku, ktorý významne ovplyvnil vývoj kontrabasovej hry v našom regióne.

Druhú skladbu som si dovoľil napísať sám. Nazval som ju variáciou na Süsskinda. Vychádzam v nej zo známych tém Schubertovho „Pstruha“ a zároveň využívam niekoľko hráčskych techník, ktoré sú typické pre avantgardnú hudbu 20. storočia.

Na záver predstavenia zaznie skladba veľikána novodobej americkej vážnej hudby Elliotta Cartera „Figment 3“. Tento skladateľ, ktorý zomrel vo veku 104 rokov a bol okrem iného dva krát ocenený Pulitzerovou cenou, zanechal za sebou obrovské množstvo hudby. Mal som tú česť odohrať niekoľko koncertov s jeho komornými kompozíciami aj na amerických pódiiach a som veľmi rád, že mám možnosť odprezentovať malú časť jeho kompozičného majstrovstva aj pred slovenským divákom.

Fedó Výrostko

František Výrostko ml.

František Výrostko st.

Úryvky z textu Patricka Süskinda

Každý muzikant vám ochotne potvrdí, že orchester môže hocikedy existovať bez dirigenta, ale nikdy nie bez kontrabasu. Osobne vám môžem potvrdiť, že dokonca my v orchestri hrávame občas celkom po svojom, akoby tam dirigent ani nebol. A stáva sa, že hráme, akoby tam nebol a ani on sám si to nevšímne. Necháme ho, nech si šibrinkuje taktovkou, nech si máva ako chce, a my si ideme vlastnou cestou.

Mimochodom, nepoznám jediného kolegu, ktorý by sa dostal ku kontrabasu dobrovoľne. Kontrabas je skôr prekážkou, než nástrojom. Nemôžete ho nosiť, musíte ho vláčiť. A keď vám spadne, roztrepe sa. Do auta sa nevojde, iba keď sklopíte sedadlo spolujazdca. V byte sa mu musíte ustavične vyhýbať. Tak hlúpo tam ... postáva, rozumiete: postáva – nie ako klavír. Klavír, to je nábytok. Klavír zavriete a stojí. Môžete naň aj niečo položiť. Vázu s kvetmi napríklad. Ale on nie. Postáva a prekáža. Keď k vám prídu hostia, okamžite sa vtiera do pozornosti. O chvíľu všetci rozprávajú iba o ňom. Keď chcete byť sám s nejakou ženou, už aj je pri vás a stráži. Začnete sa dáme intímne venovať – zíza na vás. Ustavične máte pocit, akoby sa vám vysmieval, akoby zosmiešňoval ten akt. Nemusím vám hovoriť, aká subtílna ja hranica medzi telesnou láskou a smiešnosťou, a viete si predstaviť, čo nastane, keď sa tá hranica zotrie.

Program k inscenácii Kontrabas

zostavil Róbert Mankovecký

foto: Braňo Konečný

fundraising a reklama: Soňa Buckulčíková

layout bulletinu: Ivan Bílý

tlač: P+M Turany

cena: 1€.

Slovenské komorné divadlo Martin

Divadelná 1, 036 80 Martin

Tel.: 043/ 422 40 98 (spojovateľ)

www.divadlomartin.sk

riaditeľ: František Výrostko

umelecký šéf: Róbert Mankovecký

šéf výpravy: Jozef Ciller

Zriaďovateľom Slovenského komorného divadla je Žilinský samosprávny kraj.

ŽILINSKÝ
samosprávny kraj

